Το σύγχρονο ελληνικό έργο

Ανιχνεύοντας τον ανθρώπινο ψυχισμό

ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ να πει κανείς πως η ελληνική δραματουργία βρίσκεται στο περιθώριο. Ένα ευρύ φάσμα καταξιωμένων συγγραφέων (Λούλα Αναγνωστάκη, Γιώργος Διαλεγμένος, Γιώργος Σκούρτης, Λεία Βιτάλη κ.ά.), αλλά και νεώτερων (Βασίλης Κατσικονούρης, Γ. Τσίρος, Β. Μαυρογεωργίου, Γ. Καλαβριανός κ.ά.) απασχολούν πολλά από τα αθηναϊκά θέατρα. Κοινό στοιχείο ανάμεσά τους η ανίχνευση του ανθρώπινου ψυχισμού στη σύγχρονη ζωή.

Τι σημαίνει αυτό; Άτομα με διαταραγμένη προσωπικότητα, άλυτα υπαρξιακά προβλήματα, σχέσεις συγκρουσιακές και αδιέξοδες. Σ' αυτό το σημείωμα θα σταθώ στο παλιότερο έργο της Λούλας Αναγνωστάκη «Διαμάντια και μπλουζ», που αυτή την περίοδο παίζεται στην «Αθηναΐδα», και στο «Γάλα» του νέου συγγραφέα Βασίλη Κατσικονούρη ο οποίος κάνει μια ουσιαστική εξόρμηση στη Νέα Σκηνή του Εθνικού Θεάτρου (τον εντοπίσαμε το 2004 στην Πειραματική με το «Καλιφόρνια Ντρίμιν» που είχε αποσπάσει το πρώτο κρατικό βραβείο θεατρικού έργου 2002).

«Το γάλα»

Αν η θεματολογία του έργου δεν ήταν τόσο επίκαιρη και η σκηνοθεσία δεν ξέφευγε από ένα στενά νατουραλιστικό πλαίσιο, θα τοποθετούσαμε το «Γάλα» στις ηθογραφίες της δεκαετίας του '70. Ωστόσο, ο χαμηλών τόνων Νίκος Μαστοράκης έκανε πάλι το θαύμα του. Έχει, εξάλλου, προσεγγίσει και στο παρελθόν κείμενα της νεοελληνικής δραματουργίας διατηρώντας τις αποστάσεις του από κάθε γραφικότητα - «Στην Εθνική με τα μεγάλα» του Μιχάλη Βιρβιδάκη, «Με δύναμη από την Κηφισιά» των Κεχαΐδη-Χαβιαρά, «Ο Έβρος απέναντι» των Ρέπα-Παπαθανασίου.

Η γραφή του Βασίλη Κατσικονούρη, δεν μπορεί να ενταχθεί σε μία κατηγορία.

Τα πρώιμα πονήματα του κινήθηκαν στο χώρο του υπερρεαλιστικού («Λεπτή γραμμή», «Μπάμπουσκα»), ενώ τα πιο πρόσφατα («Καλιφόρνια ντρίμιν», «Το γάλα») έχουν ρεαλιστική βάση και τα πρόσωπα δρουν ανεξάρτητα από τη συμβολική τους διάσταση.

Το «Γάλα», που ο τίτλος του παραπέμπει στην αναγκαία για την ανάπτυξη του ανθρώπου μητρική τροφή, έχει ως κεντρικό πυρήνα τα δεινά της μετανάστευσης. Ωστόσο ο συγγραφέας δεν στέκεται απλώς στην καταγραφή της ιστορίας μιας οικογένειας παλιννοστούντων (μάνα και δύο γιοι) από τη Ρωσία, που διεκδικεί ένα χώρο για να ζήσει αληθινά. Ούτε έχει μόνο ως στόχο να περιγράψει έναν κόσμο ανένταχτο, απορριπτέο, φοβισμένο, στον οποίο η πολιτεία (η δική μας πολιτεία) ορθώνει ένα ανυπέρβλητο τοίχος απομόνωσης και τον ωθεί σε οντολογικά σκοτάδια. Πίσω από τα γεγονότα αναδύεται ο προβληματισμός του για το τι μπορεί να είναι «ασθένεια», μεταφορικά και κυριολεκτικά.

Αντιμετωπίζει, λοιπόν, τη μετανάστευση ως κοινωνικοπολιτική «αρρώστια» της εποχής μας που όσοι υφίστανται τις συνέπειές της ή μάχονται για να επιβιώσουν ή παραιτούνται ή ακόμα - οι πιο ευαίσθητοι και ευάλωτοι - ενδίδουν στη τρέλα.

Ο Νίκος Μαστοράκης, με ευφάνταστη χρήση του πλούσιου σε ενδιαφέρουσες

λεπτομέρειες χώρου που διαμόρφωσε η Εύα Μανιδάκη, κίνησε εξαιρετικά και με όρους μουσικό-χορευτικούς την παράστασή του. Επενδύοντάς την με εύστοχα τραγούδια και έχοντας στη διάθεσή του ταλαντούχους ηθοποιούς έπαιξε με ημιτόνια και κρεσέντο, φτάνοντας σε ποθητές κορυφώσεις. Η Μάνια Παπαδημητρίου, χήρα μάνα, αγωνίστρια για μια καλύτερη ζωή, παραθέτει στα πόδια μας με αφοπλιστική ευαισθησία τα συγκρουόμενα συναισθήματά της: απελπισία, ψευδαίσθηση, σκληρότητα, νοσταλγία, ελπίδα για την κατάκτηση ενός αόρατου παραδείσου. Μάχεται, παρακαλάει, εξοργίζεται, τραγουδάει τις μνήμες της με έξοχη φωνή. Και βαθύτατα συγκινεί.

Ο Γιάννος Περλέγκας (Αντώνης), άλλοτε με την ψυχρή, κυνική όψη του ανερχόμενου ανθρώπου και άλλοτε με έκδηλη την οδύνη των συμβιβασμών στο πρόσωπό του, αναπτύσσει δεξιοτεχνικά τις αντιφάσεις του ήρωα που υποδύεται.

Η πιο ώριμη ερμηνεία του. Εντυπωσιακός και ο Κωνσταντίνος Παπαχρόνης ως σχιζοφρενής, ισορρόπησε στις ρωγμές αυτού του τόσο ριψοκίνδυνου ρόλου. Επαιξε με αυτοκυριαρχία τον κινητικό, απροσάρμοστο άνδρα ο οποίος διεκδικεί το μητρικό γάλα που δεν του προσφέρθηκε όταν έπρεπε, αρνείται ν' αποδεχτεί την πραγματικότητα και βρίσκει καταφύγιο σε ξεθωριασμένες εικόνες της παιδικής του ηλικίας. Εκεί στη μάνα Ρωσία. Θετική η παρουσία της Μαρίας Παπαστεφανάκη.

Ζωή Λάσκαρη: «Διαμάντια και μπλουζ» 15 χρόνια μετά

Όταν πριν από δεκαπέντε χρόνια το «Διαμάντια και μπλουζ» πρωτοανέβηκε με πρωταγωνιστές την Τζένη Καρέζη και τον Κώστα Καζάκο, η σκηνοθεσία του Βασίλη Παπαβασιλείου ξεσκέπασε τη βαθύτερη δραματικότητα του. Η καινούργια ματιά της Αθανασίας Καραγιαννοπούλου σφηνώνεται τώρα στη φαντεζί επιφάνεια των πραγμάτων, αφήνοντας απλώς να διακριθεί μια αδιόρατη μελαγχολία.

Το έργο της Αναγνωστάκη, αν δεν ερμηνευτεί σωστά, εύκολα παγιδεύει το θεατή στη μονοδιάστατη περιοχή του μπουλβάρ. Ωστόσο, οι αδιάφοροι ήρωες του, που βυθίζονται στη λαμπερή πλήξη της μεγαλοαστικής τάξης, μπορεί να μην κραυγάζουν την απόγνωσή τους αλλά αφήνουν να διαφανεί η εσωτερική τους συντριβή. Είναι άνθρωποι - συμπτώματα μιας παθολογικής κοινωνίας που οι φαινομενικά ασήμαντες αλλά ουσιαστικά τραγικές λεπτομέρειες της καθημερινότητάς τους, αποκαλύπτουν την ερημιά τους, την ανικανότητά τους να αισθανθούν ή να επικοινωνήσουν τα αισθήματά τους.

Αυτή τη μεστή απεικόνιση του τέλματος δεν κατάφερε να μας μεταδώσει η παράσταση της «Αθηναΐδας». Οι ερμηνείες των ηθοποιών παρέμειναν σε ένα εξωτερικό σκιτσάρισμα χαρακτήρων. Όσο για τη Ζωή Λάσκαρη είναι πάντα η Ζωή Λάσκαρη.

ΚΡΙΤΙΚΗ: ΕΛΕΝΗ ΠΕΤΑΣΗ

3 Μαρτίου 2006